

Консультація для батьків

Як вдома розвивати здібності дитини

За останнє двадцятиріччя змінився інститут сім'ї. Молоді подружжя не завжди поспішають народити дітей, вважаючи, що спочатку треба досягти матеріального, фінансового благополуччя, зробити кар'єру, облаштувати своє житло, помандрувати світом тощо.

Усі ці турботи заважають їм підготуватися до осмисленого батьківства. Тож, коли дитина нарешті народиться, є небезпека, що подружжя може допустити чимало помилок у супроводі її розвитку й вихованні, пропустити момент розкриття її індивідуальних здібностей.

Здібності – індивідуально-психологічні особливості, які забезпечують легкість і швидкість набутих знань, умінь і навичок, але не прирівнюються до них (за Б.Тепловим).

На думку вчених, здібності можуть існувати лише в постійному процесі розвитку. Здібність, яка не розвивається і яку людина перестає використовувати на практиці, з часом втрачається. Тільки завдяки постійним вправам, пов'язаним із систематичними заняттями такими складними видами людської діяльності, як музика, технічна та художня творчість, математика, спорт тощо, особистість підтримує та ровиває в собі відповідні здібності.

Тому, чим раніше батьки почнуть розвивати здібності дитини, тим більше в неї шансів на успіх у подальшій діяльності й самореалізації.

Як відомо маса мозку дитини при народженні становить 25% від маси мозку дорослої людини, але в два з половиною роки його маса зростає втричі, а в сім років становить уже 90% від маси мозку дорослого. Уявімо, скільки треба пізнати маленькій людині, щоб «заповнити» свій мозок. Ось чому так важливо допомагати дитині реалізувати її постійне бажання пізнавати, досліджувати навколишній світ.

Перші роки життя дітей-найбагодатніший час, коли батьки мають можливість виховувати, розвивати їх, готуючи до життя. Якщо не починати це робити, коли дитина ще, як кажуть, лежить упоперек лавки, надолужити втрачене згодом буде майже неможливо. Г.Дмитренко пропонує батькам саме в родині починати формувати в своїх синах і доньках тріаду базисних якостей:

Моральність як повагу до інших людей та природи;

Відповідальність за свої вчинки та *вольові* якості, потрібні для досягнення своєї життєвої мети.

У родині, де створені умови, що випереджають та стимулюють розвиток малюка, розширюють його можливості пізнавати навколишній світ та проявляти себе у найрізноманітнішій діяльності.

На думку російського психолога В.Юркевич, потреба в пізнанні – це насамперед потреба в русі до результату, в самому процесі пізнання. Кінцевий

результат, власне, тут і неможливий, оскільки будь-яке знання, будь-який результат – тільки віха, один з етапів шляху пізнання.

Доведено, якщо батьки спілкуються з малюком від самого народження, сприймають його як рівного, то в дванадцять-чотирнадцять місяців він уже спілкується за допомогою слів. А у віці до п'яти років стає справжнім «лінгвістом».

Можливість розвивати дитину існує постійно. Важливо тільки правильно це робити.

СПОНУКАТИ ДО ТВОРЧОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ БУДЕННИХ СИТУАЦІЙ

Кожна, навіть сама буденна, ситуація з життя дитини – чудова нагода для розвитку її творчих, інтелектуальних здібностей. Батькам лише треба спрямувати малюка, підштовхнути його до самостійного відкриття.

Спостерігаючи за малюком під час вирішальних для нього ситуацій, можна переконатися, як зосереджено, напружено працює його розум і як швидко при цьому він розвивається. Не варто боятися перевантажити чи перевтомити дитину, із самого початку надавайте їй більшу свободу при виборі діяльності, способів роботи, чергування справ, визначення часу виконання завдань, навантаження тощо. При цьому, надаючи дитині, розумну, доброзичливу допомогу. Але ж тільки не перетворювати свободу в безкарність, а допомогу – в звичайну підказку!

Не робіть за малюка те, що він сам може зробити, не думайте за нього, якщо він може додуматися сам.

Коли дитина сама знаходить вихід із ситуації усі щасливі – малюк, який самостійно зробив відкриття, батьки, які його підбадьорили, підтримали, проявили щире зацікавлення, надихнули на раціональні дії.

Головне пам'ятати: не заслужена похвала може тільки завдати шкоди.

Активізація пізнавальної потреби, прагнення до самого процесу пізнання можливі лише в тому разі, якщо дитина відчуватиме задоволення від розумового зусилля.

Пізнавальна потреба тому і проявляється, розвивається, закріплюється як потреба, бо разом з нею включається механізм позитивних емоцій. А без емоцій неможлива жодна потреба, в тому числі і пізнавальна.

ОРГАНІЗУВАТИ РОЗВИВАЛЬНІ ІГРИ

Значну частину часу, що передуює вступу до школи, дитина, як правило, проводить у спілкуванні із своїми батьками. Тому важливо, щоб дорослі правильно добирали завдання, придумували різні завдання, придумували відповідні ігри, бо буває так, що зіткнувшись з допитливістю дитини, вони іноді розгублюються, не знають, що робити, побоюються, що в них не вистачить знань, терпіння й умінь. Справді, знання й уміння не завадять, але ж для малюка

будь-яка оповідка, казка або завдання, почуті від батьків, - найбільша радість та задоволення.

Існує безліч ігор та вправ, які сприяють розвитку фізичних, інтелектуальних, художніх і творчих здібностей.

Піднятися до дитини

Сьогодні, на жаль, більшість батьків, зайняті та втомлені повсякденними життєвими клопотами, неуважні до проблем своїх дітей, тож обмежують свій виховний вплив лише заборонами та проявом невдоволення поведінкою дитини.

Інша крайність – занадто амбітні, не в міру заклопотані успіхами своїх дітей. У таких сім'ях, вимоги до малят завищені, їхніх можливостей не знають та не розуміють. Імовірно, що такі батьки колись самі не реалізували себе в якійсь сфері діяльності й настирливо нав'язують свої нездійснені мрії синові чи доньці. Дитині водночас наймають кількох репетиторів, щоб була ще розумнішою, навчають її музики, щоб розвинути слух, водять до танцювального класу, щоб насолоджувалася гармонією рухів, і в басейн, щоб загартовувалася, була здоровою і дужою. Здавалося б, усе добре. Але ж чи не забагато для однієї дитини?

Тож варто шукати золоту середину: намагатися піднятися до свого малюка, зрозумівши його душу, рости разом з ним і завдяки йому, виховувати його, виходячи зі здорового глузду та його індивідуальних особливостей. Потрібно розширювати свої педагогічні знання й уміння, звертатися до спеціальної літератури, встановлювати тісний і постійний контакт з педагогом, іншими батьками й разом розробляти єдину стратегію розвитку дитини.

Маємо розуміти: задатки дитини можуть не стати визначними здібностями, якщо батьки своєчасно не помітили їх, не допомогли дитині розвинутися. Тож, підтримаймо своїх дітей на шляху їх успішного зростання й особистісного становлення!

За матеріалами журналу « Дошкільне виховання» Наталія Лук'янчук

ЯК ВИЯВИТИ І РОЗВИНУТИ ТАЛАНТ ДИТИНИ

Педагоги впевнені, що талановитими народжуються всі діти. Але не всі стають чемпіонами, примами і професіоналами. Наявність здібностей у дитини до творчості ще не обіцяє їй успіх. Важливо вчасно визначити захоплення, розвивати і заохочувати досягненню поставленої мети. І основне завдання лягає на плечі батьків.

Етапи формування та розвитку здібностей

Формування певних задатків тісно пов'язане із загальним розвитком дитини. Психологи виділяють п'ять вікових періодів::

- 1-2 роки - у малюків проявляються перші творчі нахили;
- 3-4 роки - час всебічного розвитку, пік формування здібностей. У цей період проявляються симпатії до певного типу діяльності;

- 5-6 років - розвиток мислення. Вітається відвідування секцій і гуртків за інтересами, розвиток таланту;
 - 7-8 років - прояв стійкого інтересу дітей до творчості, період відвідування регулярних занять, досягнення перших успіхів;
 - 9-14 років - формування самостійності, здібностей до аналізу і синтезу, відповідального ставлення до занять, визначення подальшого шляху розвитку.
- Така класифікація не панацея для батьків. Важливо пам'ятати, *що здібності у дітей можуть прокидатися в різному віці. Якщо ваш малюк в чотири роки ще не співає і не малює, не намагайтеся насильно нав'язати діяльність. Його обдарованість може розкритися лише до семи років.*

Як виявити талант у дитини?

Виявити задатки і здібності - першочергове завдання з розвитку таланту. Це зробити нескладно за допомогою спостереження за малюком. Є група талантів, які виявити легко з поведінки дітей. До них відносяться: *музичні здібності, художній талант, артистичність і схильність до спорту*. Щоб дізнатися художні нахили, необов'язково, щоб малюк з ранку до вечора малював або розмальовував картинки. На підвищене візуальне сприйняття світу вказують і інші особливості поведінки.

- *Художній талант* - любить малювати, складати пазли, збирати конструктор, будувати візуальні образи, розмальовувати і вбиратися. Такі діти сприймають світ очима: при описі предметів вживають слова «красивий», «яскравий», «світлий», швидко навчаються розпізнавати кольори.
- *Музичні здібності* - дитина з ранніх років звертає увагу на музику, повторює мелодію і ритм, копіює інтонацію і вимову слів, прислухається до оточуючих звуків. Діти з добре розвиненим слухом легко освоюють іноземні мови, а також танці.
- *Артистичні здібності* - любить бути на публіці, повторює поведінку дорослих, любить вбиратися, зображує пози, копіює тварин.
- *Спортивні задатки* - активний, багато бігає, грає з м'ячем. Захоплюється переглядом спортивних програм, любить спостерігати за грою інших людей. Цілеспрямований і наполегливий.
- *Математичні здібності* - любить головоломки, завдання, подобається грати в шахи і шашки, із захватом рахує, добре запам'ятовує числа. У ранньому віці довго розглядає цифри.

Якщо талантів декілька?

Буває так, що дитина проявляє інтерес відразу до декількох занять. На питання «Що тобі подобається найбільше?», малюк відповідає «Не знаю». У віці від трьох до п'яти років виявити переважаючі здібності допомагають психологічні консультації та використання спеціальних методик. Наприклад, діагностика візуального мислення і інтелекту за методом «Шість кіл» Еліса Пола Торренса. Також батькам радять більше грати з дітьми, адже під час гри найчастіше розкриваються здібності. Визначитися із вибором в більш старшому віці допомагають ознайомчі уроки і відвідування тематичних заходів. Наприклад, якщо дитина багато малює, сходите в картинну галерею або на пленер

художників. Якщо малюк любить співати, відвідайте разом виступ дитячих ансамблів.

Відсутність здібностей

Як визначити здібності дитини, якщо він не малює, задарма не співає і не танцює? Не поспішайте думати, що він бездарний. Цілком ймовірно, що росте математичний геній або вчений природних наук. Здібності до науки виявляються у дітей тільки з виникненням вміння аналізу і синтезу. Серед можливих талантів варто відзначити *лідерські здібності*. Погодьтеся, що збирати навколо себе юрби зацікавлених осіб, придумувати нові ігри, справлятися з будь-якими труднощами можуть далеко не всі діти. У майбутньому таке чадо успішно зарекомендує себе у підприємницькій діяльності або в роботі з колективом. У 1980 роках американський психолог Говард Гарднер виділили сім типів інтелекту. Розвиненість того чи іншого типу впливає на прояв талантів у дитини. Типи інтелекту за Говардом Гарднером

- *вербально-лінгвістичний* - хороша здатність до письма і слова, інтерес до літератури;
- *логіко-математичний* - інтерес до цифр, до математичних дій, добре рахує, аналітичні здібності;
- *візуально-просторовий* - розвинена уява, придумує історії та героїв, добре малює;
- *кінестатичний* - розвинена моторика і жестикуляція, висловлює свої емоції, любить виступати перед публікою;
- *музичний* - пізнає світ через звуки і музику, добре відчуває ритм, захоплюється музичними інструментами;
- *міжособистісний* - ораторські здібності, любить спілкування з людьми, може тримати увагу людей;
- *екзистенціальний* - емоційно стійкий, теоретик, генератор ідей, розуміє свої емоції і почуття;
- *натуралістичний* - інтерес до всього живого, до природи, любить спілкування з тваринами, рослинами.

10 практичних порад як розвивати здібності дитини

1. Розвивайте особистісні інтереси дитини.

У дорослих залишається багато власних нездійснених очікувань. Деякі батьки намагаються себе реалізувати в дітях. Зазвичай це закінчується незадоволеністю, причому і батьків, і дітей. *Дитина - це особистість зі своїми поглядами, інтересами і здібностями.*

2. Забезпечте необхідним інвентарем. Перед тим як віддати дітей в гурток чи студію, оцініть свої фінансові можливості. Дуже погано, якщо дитина почне займатися живописом, але ви не зможете йому купити необхідні фарби.

3. Заохочуйте в усіх починаннях. Під час навчання діти стикаються з проблемами і невдачами. Хваліть і заохочуйте бажання рухатися далі, навіть якщо щось не виходить.

4. *Проявляйте інтерес до занять дитини.* Мама і тато - це перші глядачі і перші судді. Не шкодуйте часу, щоб порадіти за перші успіхи дітей.
5. *Не йдіть шляхом проб і помилок.* Не варто намагатися розвивати кілька талантів і здібностей відразу: в 5 років дитина відвідує художню школу, в 8 років - йде в музичну студію, в 12 - записався на танці. Така різноманітність призведе лише до того, що він ні в одній зі сфер не досягне успіху.
6. *Не ведіться на відмову.* Дитина, яка любила малювати і марила стати художником, відмовляється відвідувати ізостудії. Причиною такої поведінки бувають конфлікти в групі, невміння перебувати в соціумі, страх та інше. Спробуйте розібратися в ситуації, ніж відразу заривати талант у землю.
7. *Вибирайте хорошого викладача, тренера.* Часто успіх в діяльності залежить від викладача. Наприклад, у малюка можуть бути музичні здібності, але йому настільки сподобається тренер спортивної секції, що він кине музику і гратиме в хокей. Перед підбором гуртка або секції поспілкуйтеся з керівником групи, оцініть його як особистість.
8. *Не порівнюйте дитину з іншими дітьми.* Якщо хтось малює краще, не ставте його в приклад. Картини Ван Гога теж не всім подобаються.
9. *Підготуйте дітей до відвідування секції і до самотійності.* Поясніть дитині, чому потрібно слухати вчителя або тренера, відвідувати всі заняття, виконувати рекомендації.
10. *Не ставте на талант дитини, як на бізнес, всі свої очікування.* Ви 7 років оплачували відвідування музичної школи, купували дорогі інструменти, терпіли нескінченні симфонії вдома, а син або дочка не стали великим музикантом? Нічого страшного, адже це досвід і вміння дитини. Вони неодмінно їй були корисні і цікаві, якщо вона обрала своє хобі сама.

ЯК ВІДКРИТИ В ДИТИНІ ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ?

Виховуючи свого малюка, кожен батько мріє, щоб він виріс і обов'язково досяг великих успіхів у житті. Звичайно, поняття «успіх» для кожного має різне значення. Для когось це – можливість навчатися у найпрестижнішому університеті країни. Для когось – мати власну справу, яка приносить високий дохід. Але все батьки однаково хочуть, щоб їхня дитина мала певний талант, наприклад, відмінно грала в футбол або майстерно ліпила із глини. Хто з мам або тат не захоче продемонструвати знайомим, як їх п'ятирічна донька або син вміє декламувати?

Психологами доведено, що у кожної людини є якийсь талант. Тільки у одних людей він проявляється сам та відразу, у інших же талант потрібно відкривати. Причому найкраще це робити саме в дитячому віці.

Діти здатні схоплювати все на льоту та вміють інтуїтивно відчувати чим саме хочуть займатися. Крім того, вони за своєю природою дуже допитливі й мають гнучке мислення. Саме від батьків залежить, чи дадуть вони розвиватися талантам своєї дитини.

ВСІ БАТЬКИ ДІЛЯТЬСЯ НА 2 ТИПИ

З тим, що всі батьки бажають своїм дітям добра, сперечатися не будемо. Прийmemo це твердження за аксіому. Якщо ви вже читаете цю статтю і знайомі з іншими матеріалами, це означає, що ви зацікавлені в розвитку творчих здібностей своєї дитини.

Питання в іншому: чи готові ви використовувати на практиці отримані знання? Всіх батьків можна розділити на два типи, кожен з яких буде бажати дитині кращого, але діяти по-різному. Придивіться до себе уважніше. До якого типу належите ви?

ЛІБЕРАЛИ Й КОНСЕРВАТОРИ

Ліберали й консерватори – визначення, які більш точно допоможуть зрозуміти відмінності підходів батьків до виховання дітей.

Ліберали визнають, що потрібно розвивати у дітей творчі здібності, але при цьому вважають за краще відпустити їх у вільне плавання. Якщо дочка побажає малювати днями безперервно, вони не стануть їй цього забороняти. Чи захоче син займатися музикою – йому дозволять реалізовувати своє бажання. Батьки-ліберали не стануть опиратися жодному з починань дитини. Але й самі не будуть проявляти ніякої ініціативи в цьому плані.

Консерватори переконані, що несуть особисту відповідальність за все, що робить дитина, в тому числі і за його інтереси. Тому до реалізації творчого пориву свого чада підходять з усією відповідальністю. Якщо дочка захоче співати, для неї знайдуть кращого педагога з вокалу. Син захоче стати футболістом – його запишуть в найвідомішу спортивну школу. Проблема полягає в тому, що батьки-консерватори будуть себе вести таким чином тільки в разі, якщо поділяють захоплення дитини. Якщо ж ідея зайнятися тією чи іншою справою їм не сподобається, вони перетворяться на справжніх тиранів і, швидше за все, зведуть нанівець весь творчий порив..

Як завжди, найправильніше рішення – шукати золоту середину. Намагайтеся бути лібералами, щоб не обмежувати свободу вибору свого чада. Але в той же час повчіться у батьків-консерваторів відповідальності, з якою вони підходять до розкриття талантів у дитини.

НАВІЩО ЗАЙМАТИСЯ ТВОРЧІСТЮ?

Навіщо в принципі розвивати у дитини творчі здібності? Що це їй дасть? Можливо, такі заняття потрібні для того, щоб дитина була чимось зайнята, а не тинялася без діла по вулиці? Або ж демонстрація таланту дитини – зайвий привід для батьків похвалитися перед знайомими? Ні! Це все другорядні фактори.

Заняття творчістю насправді:

**роблять дитину допитливою,*

**розвивають образне мислення,*

**підвищують самооцінку у дитини,*

**дають можливість батькам визначати схильності дитини.*

Про те, що креативність поряд із критичним мисленням - база для розвитку будь-якої особистості, зараз говорять багато. Але що таке креативність і який механізм її впливу на юні уми? І ще: як розвивати творчі здібності?

Творчі здібності в деталях

Звичайно, багатьом хочеться бути не як усі, виділятися одягом або напрямом думок. *Але виділятися - не суть творчості.*

Американський психолог Фромм дає наступне визначення творчості - «це здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення у нестандартних ситуаціях, це націленість на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду».

Показники хороших творчих здібностей

Швидкість думки - це кількість ідей виникають в одиницю часу;

Гнучкість думки - вміння переключатися з однієї думки на іншу, також бачити, як інформацію, отриману в одному контексті, можна використовувати в іншому;

Оригінальність - генерація ідей, які відрізняються від загальноприйнятих, можливість прийняття несподіваних рішень;

Допитливість - здатність дивуватися, бути відкритим до всього нового;

Точність - удосконалювати або надавати вид своєму творчому продукту

Сміливість - коли ми можемо прийняти рішення у невизначеній ситуації, не лякатися власних висновків і доводити їх до кінця, навіть при можливому неприйнятті оточуючих.

Досить великий набір якостей, у сучасному житті особливо актуальний. Як же бути зі школою, в якій все ще прийнято засвоювати єдино-вірну інформацію? І що важливіше для дитини, креативність або інтелект.

Креативність VS інтелект

Виявляється, є цілком конкретні дослідження, на які спираються багато психологів.

За М.Воллаху і Н.Когану вважається, що співвідношення інтелекту і креативності впливає на поведінку, самооцінку дітей і їхнє життя у школі і суспільстві:

Високий рівень інтелекту і креативності - діти, упевнені в собі і своїх здібностях, адекватні в самооцінці, ініціативні, але разом із тим нормально пристосовуються до вимог соціального оточення, зберігаючи незалежність своїх особистих суджень;

Високий інтелект, низька креативність - прагнення до успіхів, зокрема, оцінками, грамотам, діти не люблять ризик і намагаються не висловлювати свої думки;

Низький рівень інтелекту, високий рівень креативності - насилу виконують рутинні завдання, їм важко зосередитися, можуть бути внутрішні конфлікти «очікування - реальність», але часто відчують себе комфортно в гуртках або хобі за межами школи, де можна проявити свою креативність.

Невисокий інтелект і креативність - як правило діти добре адаптуються, не виділяються у навчанні та творчості, тримаються «середнячками», товариські. Виходить, без інтелекту креативність робить людину тривожною, він у вічному творчому пошуку, а інтелект без креативності - це просто хороший виконавець без своєї думки. Тому нам, батькам, треба подбати про всебічний розвиток. Для інтелекту потрібно підібрати хороший навчальний заклад, а креативне мислення можна розвивати навіть за допомогою домашніх ігор.